

Unija za civilne svobod- ščine na delu za delavce

Obsojen je bil v ječo in na to so ga zvezne naseljeniške oblasti pridržale za deportacijo kot "nevarnega tujcemca."

Chicago, Ill. — Kansaški governer Paulen je paroliral Joe Neila, zadnjega izmed dveh jetnikov, ki sta bila obsojena v ječo na podlagi zakona proti kriminalnemu sindikalizmu. Tako poroča Unija za ameriške civilne svobodščine.

Neil je zadobil svojo prostost dne 23. junija t. l., da jo je zopet izgubil. Kansaške oblasti niso izpustile Neila, dasiravno so ga imele v ječi šest let, ker je bil član organizacije IWW preje, dokler mu niso agente delavskega departmanta preskrbeli hrano in stanovanje v okrajni ječi okraja Leavenworth, da ga deportirajo kot "nevarnega tujcemca."

Zadnja tri leta je bila zelo delavna Unija za ameriške civilne svobodščine, da se podeli prostost Neilu. Oblasti niso mogle dognati njegovega rojstnega kraja in zaradi tega ga niso mogle deportirati. Tako izjavljajo oblasti. Unija za ameriške civilne svobodščine pa pravi, da vloži vlogo za proceduro "habeas corpus", ako bo Neil v zaporu za nedoločen čas in brez vzroka.

Neil je bil aretiran leta 1921 na obtožbo, da se je pregrešil proti zakonu, ki določa kazni za kriminalni sindikalizem. Porota je priporočila, da se deportira, mesto pošlje v ječo, a Neil je bil obsojen vseeno od enega leta do deset let v ječo. Kot jetnik je preživel v ječi največ časa na oddelku za umobolne. Pred nekaj meseci je bil spoznan zdravim.

Unija za ameriške civilne svobodščine zahteva po svoji zastopnici Caroline Lowe, advokatki v Pittsburghu, prostost za njega na njegovo obljubo, da sprejme plesarsko delo v Seattle, Wash., ki so ga zanj preskrbeli njegovi prijatelji, kot pogoj za njegovo paroliranje. Denar za potovanje je tudi pripravljen.

Revolta demokratov

Štiri južne države se dvigajo proti Smithu, češ da ni sposoben za predsednika.

New York. — Vse kaže, da se je začel "solidni demokratiški jug" letos prvič trgati. Štiri države — Oklahoma, Tennessee, Kentucky in Missouri — rebelirajo proti demokratskemu kandidatu Smithu in grozijo s prestopom na republikansko stran.

Dva vplivna demokratska voditelja sta se že odprto izrekla za Hooverja. To sta Robert L. Owen, senator v Oklahomi in dr. David E. Mitchell, bivši predsednik cumberlandske univerze in dolgo let eden najvplivnejših demokratov v Tennesseeju. Senator Owen je dejal 25. t. m., da Al Smith ni sposoben za predsednika Združenih držav.

Nov tangerski pakt.

Pariz, 26. jul. — Zastopniki Anglije, Francije, Španije in Italije so včeraj podpisali novo mednarodno pogodbo glede Tangerja na severozahodnem oglišču Afrike. Tanger in okoliška cona je odlej pod kontrolo omenjenih štirih držav. Španija ima tam vojaško kontrolo. Razlika je, da Italija ima tudi delež kontrole. Mussolini je tako zahteval dobilo.

Vatikan razporečil še enega grofa.

Pariz, 26. jul. — Grof de Janina je danes naznanil, da je sveto Rota v Rimu razveljavila njegove zakon z bivšo Alico Silverthorne iz Chicago.

Policija v Philadelphiji odpravila svobodo govora

Policijski superintendent si jemlje pravico določiti, kaj se sme in kaj se ne sme govoriti.

Philadelphia, Pa. — Svoboda govora v tem mestu je odvisna od tega, kako so policiji všeč govorilniki pogledi in misli. To so doživljale radikalne skupine, katerim je bilo prepovedano govoriti na javnih shodih v dvorani ali pa ob cestnih vogalih ali na trgih. Policijski superintendent je vsemogočen v tem oziru. Kar on reče, to obvelja. Zgodovina pravi, da si je Mills pridobil ime kot preprečevalec unijskih in radikalnih shodov. Njegovo delo je bilo tako zadovoljivo za podjetnike, ki kontrolirajo Varovo politično mašino, da je Mills ostal v službi, odkar je razgalil shode pomorskih transportnih delavcev po končani vojni.

Mills se pri svojem delovanju opira na dvoje odlokov. In sicer na odlok najvišjega državnega sodišča v Pennsylvaniji. Ta odlok daje policiji pravico v tej državi razgnati vsak ulični shod, ako se govorilnikove ideje ne strinjajo z idejami policijskega superintendenta. Odlok sodnika Alessandronija prepoveduje shode v dvoranah, ako teh shodov ne odobri policija.

Ko so brezposelni delavci hoteli odbravati shod na Lincolnov rojstni dan dne 12. februarja v dvorani, je pri vratih stala policija in jim zabranila vstop. Brezposelni delavci so odšli v drugo dvorano, a tudi tam so naleteli na policijo, ki jih je ustavila. Ko so govorilniki skušali govoriti zbranimu ljudstvu, je bilo aretiranih 16 govorilnikov. Unija za ameriške civilne svobodščine čaka na priklado, da apelira proti Alessandronijevega odloka, toliko časa bo policija preprečevala shode tudi v dvoranah.

Pittsbursko sodišče poveduje "slab" jezik

"Slab jezik" je izraz zelo širokega pomena, meni odvetnik Unije za ameriške civilne svobodščine.

Chicago, Ill. — Unija za ameriške civilne svobodščine poroča, da je sodnik Gray v Pittsburghu zopet izdal ostro sodnijsko prepoved proti organiziranim rudarjem glede premovalnika Treveakyn, lastnina neunjske McClane Mining kompanije.

Prepoved je sicer malo manj ostra kot prepoved, ki je bila izdana v Zapadni Virginiji proti levemu krilu rudarjev, ampak vseeno je tako ostra, da bolj ostra biti ne more. Prepoved pravi: "Piketi ne smejo rabiti slabega jezika napram uslužbenecem v premovalniku." Prepovedano jim ni piketirati premovalnika, toda zbrati se ne smejo v takem številu, da povzročajo strah uslužbenecem ali bodočim uslužbenecem v premovalniku.

Na sodišču se je glede prepovedi vnela huda bitka med odvetniki premovalniške družbe in Unije za ameriške civilne svobodščine. Odvetnik Unije za civilne svobodščine je naglašal, da besedi "slab jezik" se dasta razstegniti glede pomena. Kompanijski odvetniki trdijo, da bo ta zadeva ustvarila precedent, ki se vporabi pri vseh premovalniških, v katerih delajo neunjski rudarji v pittsburskem distriktu.

Rim tretje mesto v Mussoliniju. Rim, 26. jul. — Vlada stališni biro poroča, da je Neapel po prebivalstvu prvo mesto v Italiji, ker ima 960,000 prebivalcev. Milano z 941,000 prebivalci je drugo in Rim z 867,000 je tretje.

PREDILCI SVILE V BOJU PROTI DALJŠANJU UR

Počasi in preudarno napadajo podjetniki osemurni delavnik, obenem pa znižujejo mezdo.

Paterson, N. J. — Svilni delavci, ki se spominjajo trdih bojev za priznanje unije, povišanje mezd in skrajšanje delavnika, pazno zasledujejo prizadevanja podjetnikov za podaljšanje delavnika, znižanje mezd in poslabšanje delavnih razmer. Pripravljajo se za bitko, ki mora priti prej ali slej.

Svilni delavci so izboljšali svoje razmere s stavko leta 1913, 1916 in 1918. Zdaj izginjajo počasi pridobitve, ki so bile izvajane v teh bojih. Brezvestni podjetniki stremijo po uvedbi deseturnega delavnika. Tu na pr. majhen podjetnik istane deseturni delavnik, prek ceste pa neki drugi vtrga mezdo delavcem za deset odstotkov.

Organizirani svilni delavci pristavljajo na to, da po vojni deflaciji ne morejo odbrati vseh podjetnikov v rati. V Patersonu je 16,000 svilnih delavcev, 891 kompanij delajo konkurenco druga drugi v tem središču svilne industrije.

Majhen podjetnik, ki ima le eno ali dveje stavbe, bo vpregel svojo celo družino v delo noč in dan. V delavnicah na domu delajo mali otroci pozno v noč in tako ustvarjajo razupite razmere, kakršne so bile nekoč v krojaški industriji v New Yorku. Za unijo je izredno težko kontrolirati te male delavnice na domu. V velikih delavnicah so razmere boljše. Posebno so razmere veliko boljše v tovarnah, v katerih tkajo svilne trakove.

Poleg anarhije, ki je v tej industriji, dela poteškoče uniji še veliko število jezikov. Tu so Američani, židje, Italijani, Sirijci in razna slovanska plemena, ki žive vsak zase v svoji mali naselbini, ki so raztresene po mestu, ki ima 160,000 prebivalcev. Vrh tega je še velika brezposelnost. Odborniki strokovne organizacije svilnih delavcev menijo, da je brez dela tri tisoč svilnih delavcev, kakšnih 1,500 jih pa dela le po nekaj dni v tednu.

Kljub tem kaotičnim razmeram se pa unija trudi organizirati svilne delavce. Posebno se trudi pridobiti barvarje v unijo. Male trdnice so v tem oddelku svilne industrije napravile že precej škode. Nekatere se združujejo v večje kompanije in organizirani delavci upajo, da se razmere po združitvi obrnejo na bolje.

Zadnje leto so podjetniki v tem oddelku industrije marsikje uvedli deseturni delavnik. Podjetniki so mogoče letos na počitnicah v Evropi ali kje drugje, delavci pa garajo po deset ur dnevno za znižano mezdo.

Male stavke niso izreden pojav v tej industriji. Delavci pri Sam Silk kompaniji so zastavali, ko je kompanija zahtevala, da delavci garajo po eno uro več na dan. Kot kompromis so bili delavci prisiljeni sprejeti 5-odstotno mezno znižanje. Pri Hellaway Warring in Winding kompaniji so zastavali vsi delavci, ko je kompanija hotela znižati mezdo od \$20 na \$19, a obenem je hotela uvesti izboljšane stroje.

Aretacije radi pijančevanja so mnoge.

San Francisco, Cal. — V fiskalnem letu, ki je bilo pravkar zaključeno, je bilo v tem mestu aretiranih nad trinajst tisoč oseb radi pijančevanja. L. 1921 je bilo aretiranih le nekaj nad tri tisoč oseb radi tega prestopka. Število aretacij pa se od omenjenega leta viša za več sto letno.

Kdo bo Obregonov naslednik, je vprašanje

Agrarci so proti delavskemu predsedniku. Njihov voditelj pojasni gonjo proti Moronesu.

Mexico City, 26. jul. — Voditelj Obregonove agrarne stranke danes konfirira glede izvolitve provizoričnega predsednika, ki stopi na čelo Mehike, ko poteka Callesov termin 1. decembra t. l. V naprej že sklepajo, da kongres, ki se snide prihodnji ponedeljek, odloči volitve za dve leti in imenuje začasnega predsednika. Ker agrarci kontrolirajo novi kongres, jim bo lahko skleniti vse kar hočejo; najbrž bo eden izmed njihovih voditeljev imenovan začasnim predsednikom.

Gonja agrarnih voditeljev proti Moronesu in delavski stranki se nadaljuje. V slepi jezi grodo že tako daleč, da niso zadovoljni le z ostavko Moronesa in dveh drugih socialistov, temveč zahtevajo, da kongres izključi vse poslance delavske stranke.

Ko je bil agrarni voditelj Rafael Mallen vprašan včeraj, odkod izvira konflikt med agrarno in delavsko stranko, je odgovoril:

"Morones hoče biti predsednik in podvreči deželo režimu delavskih organizacij. To je zrak. Morones je organiziral industrijske delavce in Obregon je organiziral farmarje. Ti dve skupini nimata skupnih interesov in začelo se je nasprotstvo. Agrarci smatramo, da je Morones agent Ameriške delavske federacije in mehiki viceraj Gomperasa in Greena, torej nezvest Mehici. Obregon ni imel nobenih zvez v inozemstvu, ni bil izdajalec; zastopal je samo Mehico. Zato Obregonova stranka farmarjev nasprotuje delavski stranki in glavnemu voditelju te stranke Moronesu."

Amerika vabi Kitajce na revizijo pogodbe

Kellog odprl pogajanja s obljubo, da kmalu sledi formalno priznanje kuomintang.

Washington, D. C. — Združene države so prve odprle pot za diplomatske odnose z novo kitajsko vlado. Državni tajnik Kellogg je v četrtek objavil besedilo note, katero je poslal kitajski vladi v Nankingu s povabilom, da se odpro pogajanja za revizijo pogodb. Prva pogodba, ki je na vrsti, se tiče carine. Ameriška je pripravljena skleniti nov pakt, na temelju katerega dobi Kitajska carinsko avtonomijo.

Stara pogodba, ki je bila uveljavljena Kitajski od vselej, je diktirala Kitajcem, da ne smejo naložiti višje carine na importirano blago kot pet odstotkov ad valorem. Po novi pogodbi, ki jo nudi Amerika, pa bo imela kitajska vlada proste roke glede nalaganja carinskih pristojbin.

Potem pride na vrsto pogodba ekvateritarnosti. To je pakt, ki najbolj ponižuje Kitajce, ker določa, da smejo tujci dežele imeti na Kitajskem svoja konzularna sodišča za svoje državljane, svoje poštne in brzojavne urade, svojo denarno valuto itd.

Združene države so prve začele umikati svoje vojaštvo iz Kitajske. Pred par dnevi je bilo odpoklicanih 1400 pomorščakov.

Izgube francoskih komunistov. Pariz, 26. jul. — Francoska komunistična stranka je pred tremi leti prenehala objavljati številke glede svojega članstva, zdaj pa se je izvedelo iz zanesljivih virov, da je stranka od leta 1924 izgubila 16,000 članov. Takrat jih je imela 68,000, ob koncu minulega leta pa 52,000.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

KOMUNISTI SPRE- MENILI TAKTIKO GLEDE UNIJ

Organizirali bodo delavce, kjer še ni delavske strokovne organizacije.

New York, N. Y. — Komunisti so zopet izpremenili svoje manevriranje v delavskih strokovnih organizacijah. Delavska (komunistična) stranka naznana v svojem glasilu "Communist", da se je zavezala za ustanovitve novih unij, posebno med neorganiziranimi delavci. Izprememba, naglašena z ostro kritiko Losovskega, tajnika za ameriške smerice na kongresu Moskovske strokovne delavske internacionale, je povedana v resolucijah, ki jih je sprejel eksperimentalni odbor delavske (komunistične) stranke na svoji seji.

Nove smerice zahtevajo, da se izvrši več energičnega dela za ustanovitve novih unij med neorganiziranimi delavci. Te unije bodo zunaj Ameriške delavske federacije. Te unije so naj ustanovijo v jeklaraki, rudniški, tekstilni, krojaški, "sevalski", mesni in drugih industrijah. Komunisti bodo prejeli instrukcije, naj ostanejo v postojeh unijah in naj nadaljujejo s preteklimi smericami, to je z grajenjem levega krila v obstoječih unijah.

Nove smerice komunistov so vidljive v sklicanju konvencij rudarjev in tekstilnih delavcev. Rudarska konvencija v Pittsburghu se snide s namenom, da se ustanovi rudarska organizacija z namenom, da organizira United Mine Workers.

Te nove smerice skušajo sprevesti s tem, da stare delavske strokovne organizacije niso kos svoji nalogi.

Do novih smeric je pomagala kritika Losovskega na zborovanju Moskovske strokovne delavske internacionale. Kritika pravi, da ameriški komunisti plešejo kvadriljo o kolih Ameriške delavske federacije in njenih unij na ta način, da prepuščajo voditeljem reformističnih delavskih strokovnih organizacij zahteve, da organizirajo neorganizirane, ohranijo unije, vodijo stavke itd.

"Krasin" odhitel na pomoč nemški ladji

Sovjetski reševalci se odzvali klicu na pomoč s parnika, na katerem je 1500 potnikov. Trepti ruski ledolomilec bo iskal Amundsena.

Moskva, 26. jul. — Poročevalec sovjetske častniške agencije Tass na ledolomilec "Krasin" poroča, da so snoč slišali "SOS" (klic na pomoč) z nemške motorne ladje "Mante Cervantes", ki se nahaja na 1600 tujstih nekje na zapadni strani Spiebergov in sto milj južno od Kingsbaga. "Krasin" je odgovoril, da gre takoj na pomoč.

London, 26. jul. — Sovjetska rešilna komisija je včeraj naznana — kakor javljajo iz Moskve — da je poslala še en ledolomilec na iskanje izgubljenega norveškega polarnega raziskovalca Roalda Amundsena in njegovih pet francoskih tovarišev, ki so šli iskat Nobila in od takrat je preteklo že 38 dni, ne da bi se vrnil. Tretji sovjetski ledolomilec je "Sedov" in ima nalogo, da odpluje najprej k južnemu delu Francoske dežele, odkoder bo iskal dalje proti severozakupu.

Letalska nesreča.

Williams Bay, Wis., 26. jul. — Cyril Burton in njegova zaročenka Edith Gates sta se včeraj ubila, ko je njuno letalo padlo z višine tisoč čevljev na zemljo blizu jezera Geneva.

Radić hoče generala na čelu vlade v Beogradu

Dr. Korošec ne bo v stanu organizirati nove jugoslovanske vlade. — Še dva poslance bosta čelila krivdo umora v zbornici z Radićem.

Dunaj, 26. jul. — Kakor poročajo je Beograda, je bil dr. Korošec, duhoven in vodja slovenske klerikalne stranke, povabljen, da organizira novo vlado v Jugoslaviji. Mnogi pa so skeptični, da bo on v stanu rešiti vladno krizo, ki traja že mesec dni.

Stjepan Radić in njegovi Hrvati bi radi videli generala na čelu vlade. Pravi, da vojaški častniki še najbolj pošteno postopajo s Hrvati, odkar je bila stvorjena Jugoslavija.

Konsolidacija Jugoslavije je je zelo težavna stvar radi mnogih narodnosti, ki so tam pomene. Temperament hrvaških strank postruže problem, na drugi strani pa Srbi nočejo odstopiti od svoje vodilne vloge.

Vest iz Zagreba se glasi, da je Radić zelo aktiven kljub težki rani, ki se mu počasi celi. Zadnje dni ga je napadla huda vročina in zdravniki so mu ukazali, da mora absolutno počivati. Doslej je Radić vsak dan konferiral s svojimi pristajaličji svojimi postelji. Da se to prepreči, ga pošljejo v Varaždin.

Zagrebaški list poroča, da je Radić zadnje dni govoril s nekim mitičnim Francosom, ki mu je povedal, da iščejo Srbi posojilo, s katerim bi sgradili bojno brodovje za osvoboditev grških in bolgarskih pristanišč.

Radić je obtožil 28 radikalnih poslancev, ki so podpisali resolucijo, da mora vlada dati Radiću prelokat, če je pri zdravi pameti. To je bilo dan ali dva pred streljanjem v skupščini. Dvojni umor dne 20. junija je zdaj v prelokat pred sodiščem. Večina pri — častnikariki poročevalci in poslanci — je bila še zaslišan; zaslišan bo tudi Radić. Poroča se, da bosta še dva druga radikalna poslanca, Tomo Popović in Jovanović, obtožena skovrde s Radićem vred. Sodišče je že naprosilo parlament, da izroči oba poslanca k zaslišanju.

Anglija pošlje 16,500 rudarjev v Kanado

Brezposelni rudarji bodo siloma izseljeni na tuje.

London, 26. jul. — Finančni minister Winston Churchill je danes naznanil v parlamentu, da vlada izseli 16,500 brezposelnih rudarjev iz angleških rudarskih distriktov v Kanado. Preselitveni stroški so preračunani na tri milijone dolarjev in pokrije jih vlada.

Angleška vlada je zadnje dni sklenila, da "reši" program brezposelnosti na ta način, da takorekoč izžene kolikor mogoče največ brezposelnih delavcev v svoje prekomorske domovine. Dali so dominijoni s tem zadovoljni, še ni znano.

Sovjetski letalec krivoval sebe za drugo.

Moskva, 26. jul. — Aleksej Pavlov, eden najboljših sovjetskih pilotov, si je včeraj prostovoljno izvolil smrt v svrhu, da reši več gladalcev gotove smrti. Pavlov je izvajal letalske umetnosti pred delegati komunističnega kongresa in tisočimi drugimi gledalci na letališču, ko se mu je v zraku motor ustavil. Lahko bi bil reši svojo življenje, če bi bil spustil letalo med gledalce, toda bilo bi več mrtevih in ranjenih — tako pa je nalašč padel naravnost in ubil samega sebe.

PROSVETA

GLAVNO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
GLAVNA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Člani glasov po dogovoru. Rokopis se ne vrača.

Memoranda: Zbiranje dr. (vsebova) \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; Chicago in Cincinatti \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, in za inosem-
\$9.00.

Redovno se vsa, kar ima slika s listom:

"PROSVETA"

387-39 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Dolga v obliki p. pr. (Zima 20-1925) poleg valuga imena na naslovu pomeni, da vam je to tem dnevno poteka naročnik. Poročilo je prebrano, in se vam se ustavi list.

PREDSEDNIŠKA KAMPANJA.

Wall Street si je letos zasigural obe stari stranki, da imenujeta predsedniškega kandidata, ki ne bo nevaren kapitalizmu in velefinančnikom, ki imajo svoj glavni stan v Wall Streetu v New Yorku in La Salle Streetu v Chicagu. To resnico vidimo v dejstvu, da na konvencijah obeh strank ni bila spregovorjena beseda kritike proti finančnim interesom, ki skušajo spraviti proizvodnjo in oddajanje električne sile pod svojo kontrolo, povedano z drugimi besedami: ustvariti elektrarnarski monopol in si tako zasigurati, da bodo bodoči rodovi njim plačevali tribut še leta in leta.

Drugi pojav je bil opaziti v imenovanju Raskoba, načelnika finančnega departamenta General Motors kompanije, predsednikom narodnega odbora demokratične stranke. Raskob je bil pri zadnjih volitvah še republikanec in je glasoval za Coolidge. Letos se je izpremenil v demokrata. Zakaj?

Najbrž je prepričan, da od Smitha ne preti nobena nevarnost kapitalizmu, da od Smitha, ako bo izvoljen predsednikom Združenih držav, ni pričakovati, da podpira težnje in zahteve strokovno organiziranega delavstva.

General Motors kompanija ima v svoji zbirki okoli pol milijona delavcev. Vsi ti delavci so neorganizirani. Le v Kanadi so se posrečilo izvoljevati 2,500-izučnim delavcem prisnanje delavske strokovne organizacije. Ta korporacija je zniževala mezde delavcem in jih priganjala z delom od kosa v tovarnah, ki so pod njeno kontrolo. Znanja Fisher Body kompanija, pri kateri je delalo nekoč tudi nekaj Slovencev in jih dela še danes, je plačevala izurjenim rokodelcem po osemnajet dolarjev dnevne mezde. Danes jih ne plača več. V tovarnah so uvedeni stroji, pri katerih delajo neizučni delavci in delavke, ki delajo konkurenco s strojnim delom izučnim delavcem. Ti delavci danes zaslužijo komaj za udobno življenje.

Raskob je dober katoličan, kar dokazuje, da je za delavce vseno, ako je podjetnik protestant, katoličan, mohamedanec, žid ali pa brezverec. Takozvanega krščanskega usmiljenja ne najdemo danes v tovarnah. Delavci se povsod izkoriščajo, njegova mezda se pritiska nizdol in podjetniki zahtevajo vedno več dovršenega produkta od njega. General Motors korporacija je v Flintu, Mich., kjer ima Fisher Body kompanija svojo tovarno, v kateri dela sedemdeset tisoč delavcev, ustanovila kompanijsko unijo, da je toliko boljše znižala mezdo in uvedla v svojem obratu priganjaški sistem. Pregovor pravi, da lišica lahko menja svojo dlako, ne more pa svoje nature.

Raskob je lahko menjal politično stranko, ne bo pa menjal svojih nazorov glede gospodarskega sistema v človeški družbi in ne glede postopanja z delavci v tovarnah in drugih podjetjih. To ostane neizpremenjeno.

Republikanska stranka je bila v sedlu zadnjih osem let. Izkušnje v teh letih so pokazale jasno kot beli dan, koliko ima delavstvo pričakovati od te stranke. Ne ena, ne druga, obeh starih strank nima določnega in jasnega socialnega programa, ampak le nekaj zelo nejasnih in meglenih obljub za delavce in farmarje. Te nejasne in meglene obljube onih starih strank so le vada za lov delavskih in farmarskih glasov, kajti delavci in farmarji imajo v Ameriki volilno pravico od eden in dvajsetega leta naprej in njih glasovi so potrebni za izvolitev predsednika, kongresnikov in senatorjev. Za delavce in farmarje je torej vseno, kdo bo izvoljen predsednikom: kandidat republikanske ali demokratične stranke. Za delavce in farmarje je le važno, koliko glasov bodo oddali kot protest proti obstoječim socialnim razmeram. To pa store, ako glasujejo za kandidate socialistične stranke, ki ima jasen in določen program, ki pove, da bo ta stranka zastopala interese delavnega ljudstva.

Glasovi, ki jih bodo delavci in farmarji oddali za kandidate starih strank, bodo vrženi v vodo, kajti ti glasovi bodo potrdili, da so zadovoljni z uredbami in razmerami, kakršne so v človeški družbi. Stari stranki bodo to vzeli na znanje in ne bodo storili ničesar za olajšanje življenske butare delavcev in farmarjev.

VESTI IZ NASELBIN

Akronske vesti.

Akron, Ohio. — Tukajšnje delavske razmere niso tako rožnate, kot si bi morda kdo mislil. Kapitalisti pač znajo izpremeniti iz delavca zadnjo moč, v zameno pa mu dajo le trohico v obliki par grošev, s katerimi najpreži sebe in družino, ako jo ima. Je pri nas pač tako, kot po drugih tovarniških naselbinah.

Priganjstva v tovarnah se ne manjka, kar naredi delo še bolj naporno in trudopolno. Kakršne so delavske razmere pri nas sedaj, ne morem nikomur svetovati, da bi sem hodil za delom, ker se ga ne dobi tako lahko, meza pa tudi ni bogve kako sijajna; zato še lastniki tovarnen poskrbe, da delavec ne prejme za svoje delo niti polovico, kar bi moral.

Pa še malo o našem društvenem življenju. Društvo "Dolenec" št. 170 Slovenske narodne podporne jednote je na prošli redni mesečni seji sklenilo prediti svoj letni piknik. Vrišil se bo v nedeljo dne 5. avgusta blizu Firestone parka. Veselišni odbor je na delu, da pripravi vse potrebno, da se izlet zavrti dostojno in pravilno, kot je potrebno. Pripravljenega bo vsega in za vse naše posetnike. Društvo vabi vse jugoslovanske rojake od tu in iz bližnjih naselbin, da nas posejijo v Velikem številu, da bo zabava ljubkejša in pristnejša, kajti le v veliki izletni družbi se človek počuti veselega razpoloženja. Upamo, da nas na tem izletu obiščejo rojaki iz Barbertona, Kennora in Magadore. Mi smo vselej pripravljeni vrniti poset, ako nam bo le moglo.

Večina rojakom je že znan izletni prostor, ki se nahaja v bližini Firestone parka, zato jim bo lahko priti na pravo mesto. Rojaki iz bližnjih naselbin pa naj pazijo na kažipot, ki bo priobčen v sredini izdaji Prosveta, da bodo vedeli kako se pride na pikniški prostor. Društvo "Dolenec" št. 170 Slovenske narodne podporne jednote vabi vse naše rojake, kakor tudi brate Hrvat in Srbe, da se nam dne 5. avgusta pridružijo na našem pikniku in se z nami povešale v senci košatih dreves.

Frank Kolir, tajnik.

Smrtina kosa.

Anaconda, Mont. — Dne 8. julija je tukaj preminul brat Frank Gregorich, dober član društva "Postojna" št. 308 Slovenske narodne podporne jednote. Doma je bil iz sela Brgradu, občina Kastav, Jugoslavija. V Ameriki se je nahajal od leta 1905, ko je prišel na Calumet, Mich., kjer je pokojni soprobat ostal več let. Čez nekaj let se je preselil sem v Anacondo, Mont.

Med tukajšnjimi jugoslovanskimi naselniki je bil pokojni Gregorich splošno priljubljen, tako tudi med Amerikanci. Bil je zaveden in si je že pred časom pridobil državljanske pravice. Težko delo pa je pokojnega Franka pripravilo ob zdravje in je bolehal na arčni hribi, katera ga je tudi končno pokopala.

Pokojni Frank Gregorich zapušta v stari domovini očeta, v Los Angelesu, California, brata, v Anacondi, Mont., pa šaljivo soprogo in sorodnico mra. Steve Gurgrich. Ko je pokojni ležal na mrtvaškem odru, so bila društva v tolažbo vdovi ter so uređila vse, kar je potrebno ob takih prilikah. Pogreb se je vršil dne 11. julija, katerega sta se udeležili dve društvi. Pokojni je bil pokopan na Mont. Carmel pokopališču. Soprobat predsednik Jerry Braniel je prečital nagrobno slovo v imenu društva, nakar smo se od pokojnega soprobat za večno poslovili.

Vsemu članstvu društva "Postojna" št. 308 Slovenske narodne podporne jednote izreka pokojniška vdova na tem mestu iskreno zahvalo za njih iskano bratsko delo ob žalostni uri in smrti njenega soproga. Bratje in sestre, pomagali ste pokojnemu ob njegovi teški bolezni in ob njegovi smrti. Tako ste tudi pomagali njegovi soprogi. V imenu društva se zahvaljujem.

vsem za vaše bratsko delo in iskano naklonjenost ter za mnogobrojne vence in cvetlice!
Jos. Kovacich, blaginjak društva št. 308.

Boj proti komarjem

Komarji so največja poletna nadloga; to je že vsak občutil — na svoji koži. Da imamo razne vrste komarjev, to menda tudi vaak ve. Dr. Herman M. Higge, poverjenik za zdravstvo v državi New York, navaja čez šestdeset vrst komarjev v sami državi New York. Toda le dve vrsti sta mnogostevilni. Od te dvojice najbolj navaden je komar, znan po latinskem imenu "culex". Dočim je ta "culex" pravcata nadloga, vendarle — vkolikor nam je znano — ni prenašalec nikake bolezni. Druga vrsta komarjev v državi New York je "anopheles", ki je priznani kot prenašalec malarije. Veliko manj razširjena je tretja vrsta komarjev, zlasti vdomečena na Long Islandu in ki se zanaša le v solnatih močvirjih.

Znano je, da je gradnja panamskega kanala postala mogoča le potem, ko so izumili primerne metode za iztrebitev milijonov komarjev zarezajočih se v stojiščih močvirnicah. Iste metode, ki jih je general Gorgas s takim uspehom uporabljal v Panami, lahko vsakdo poskuša pri sebi doma. Seveda tam, kjer gre za obsejne površine, kakor so na primer močvirja na Long Islandu, prizadevanja posameznikov ne zaležejo bogve koliko, marveč treba skupne akcije občine ali okraja.

Na tri načine se lahko iznebimo komarjev: potom izsušimo njihova ali drugačnega vničenja njihovih vališč; s tem da jih ubijemo s petrolejem, ko so še v nerazviti, v črasti stopnji rasti; ali pa s pomočjo njihovih prirodnih sovražnikov, ki se pasejo s komarji in njihovimi ličinkami.

Komarji se morejo zarezati le v stojiščih vodah. Ako izsušimo močvirje, odpravimo vse luže in pokrivamo vse posode, kjer se voda nahaja, se številne komarjeve jajce znatno zniža.

Komar leže jajca na površino stojišče vode. Po par dnevih se jajca razvijejo v drobne ličinke in iz teh v večje zapredke. Komar v obeh teh oblikah mora dihati in se mora v to svrhu zaporedno povzpensati na površino vode. Ako polijemo površino luže s petrolejem, se ustvari nad vodo tenka neprodorna plast petroleja. Drobne dihalne cevi nerazvitega komarja se napolnijo z oljem, ko sili na površino, in se mladi komar zaduši. Ze malo kapljice petroleja ali kerozina ali vsakega drugega olja zadostuje za ustvarjanje take plasti nad precejšnjo površino vode in tako prepreči razvoj komarjev. Ako se rabi petrolej v to svrhu, ne smemo pozabiti na najmanjše luže. Treba pokriti vse posode, kjer se voda nabira in dolgo stoji. Dešenica v nepokritem sodu ali v jarku služi za zarezališče milijonov komarjev, in še par cinastih posod, na pol napolnjenih z dešenico, utegne preskrbeti s toliko komarji, da jih bo zadosti za vso sosesčino.

Vporaba olja je dostikrat nepraktična, zlasti ako bi bilo treba pokrivati s plastjo olja celo jezero ali počasi tekačo reko. V takem slučaju je najboljša, da se zalaga to vodo s takimi ribami, ki kaj radi požirajo komarjeve ličinke in zapredke. Takih rib je več vrst. Kdor bi se interesiral za take ribe in bi rad znal kje jih je dobiti, naj se obrne pisмено na State Department of Health, države New York.

FLIS.

Nesreča na križišču.

Ashtabula, O., 26. jul. — Robert Glaus in njegova žena sta bila večeraj ubita na železniškem križišču v bližini tega mesta, ker nista opazila bližnjega vlaka in sta zavozila s svojim avtom pred vlak, ki ju je ubil.

Pri delu ubit.

Chicago. — Stephen Witasek, star 42 let, je v sredo umrl v okrajni bolnišnici radi poškodb, katere je dobil pri delu, ko je pri gradnji nekakega poslopja padel nanj težak predmet.

Sovjetski teater v Moskvi

Piše J. W. Krutch.

Cetudi je Eisenstein briljanten režiser in reprezentant ene šole estetičnega mnenja v Rusiji, domnevam, da bi bila ta šola v resnici tako pomembna, kot večina izgleda nazunaj. Po mojem mnenju so njegovi filmi bolj impresivni kot njegove teorije. Brezdvoma so Eisensteinove teorije futuristični odmevi na splošno tendenco, da se socializira umetnost, kar je seveda fundamentalno v komunistični družbi.

Ako vzamemo Eisensteinova kot reprezentanta ekstremne estetične levice, Lunačarski bo tedaj brezdvoma zagovarjal one, ki so mnenja, da mora komunistična umetnost postati nadaljevanje ali pa logično razvijanje umetnosti iz preteklosti. Kot komisar izobrazbe ima Lunačarski vse državne teatre pod svojo kontrolo. Radi tega pa gre morda prav njemu največ zasluge, bolj kot komu drugemu, da sta opera in balada v Rusiji ostali na površju. On je opozoril brez navdušenja rastočo tendenco gledališča, ki izreče posveča svoje pozornost sodobnim socialnim problemom, izključuje pa vse drugo. On prav gotovo ne bo zri v prihodnost z zadovoljstvom, da se uresniči Eisensteinova perfektna in brezumetniška država. "Jaz bom", pravi Lunačarski, "kmalu uredil vse potrebne in bom izdal protest proti naraščajoči zanemarjenosti klasikov v dramskih teatrir in proti tendenci, da se več ne producira novih dram, razen tistih, katere njim prijačo z manjšimi ali večjimi detajli socialne preuredbe. Kar so včasih imenovali "večne probleme", smo jih pravilno tako imenovali, ker so prav tako važni komunistični družbi, kot vsaki drugi družbi. Prejalsi se mora ruska umetnost povrniti k uvaževanju k "večnim problemom" — h klasični umetnosti.

"Razume se, seveda," je nadaljeval Lunačarski, "da jaz ne gojim želje po kakšnem povratku k "umetnosti radi volje aristov". Iz komunističnega vidika: umetnost mora imeti socialno funkcijo, toda ta funkcija je obširna. Ona vključuje razširjenje intelektualnega obzora, prav tako kakor razprave o socioloških problemih. To je še posebno važno v industrialni državi. Življenje delavca je nepreprečljivo oškodno, ako je njegova skušnja odmerjena samo na tovarniško delo. Ravno on, bolj kot kdo drugi, potrebuje teh estetičnih skušenj, katere bodo raztegnile njegovo razumevanje in cenitev. In ravno iz tega razloga sem jaz še celo bolj zainteresiran v muzikalne drame, kot pa sem v navadne dramske igre. Žal, da ravno sedaj nimamo nobenega novega skladatelja, ki bi bil kos tej nalogi, gledam pa hrepenče v bodočo dobo, ko se bo dvignil kot iz med Rusov in bo izrazil upanje ruskega ljudstva v obliki, nerazlikujoči se, morda, od tiste, v kateri je Wagner utelel svoj Schopenhauerjev pesimizem.

Očividno je iz teh dveh nasprotujočih si tendenc, da ne more biti nikakšnega miru med tema dvema reprezentativnima stališčema, ki sta si tako nasprotna. Eisensteinu je Lunačarski samo napolnjen burjuj; Lunačarskemu pa je Eisenstein samo novi barbar. Iz vidika fanatične logike, brezdvoma, ima Eisenstein boljši argument. Njegova teorija bazira na eni izmed fundamentalnih komunističnih zahtev, da v komunistični državi bo proces navadnega življenja vsezadovoljiv in zadosten sam na sebi — med tem ko Lunačarskega ašumpcija, da je življenje tovarniškega delavca "ozkotirno", vsebuje neke vrste razkol. Nekdo mi je pripovedoval, da je nekoč Lunačarski pojasnjeval na javnem shodu svoje teorije. Medtem pa je nekdo ustal in mu vrgel v obraz obdolžitve, da zagovarja umetnost tiste vrste, ki je v bistvu samo drugi "opij ljudstva". Ta obdolžitev se čisto odraža proti njemu.

(Dolgo prebrano.)

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIKANSKI SLOVENC"

OPAZOVANJA

Smej se, brate, smej!

V nekem starokrajakem listu berem poskočno sliko ameriškega smejočega se življenja. Pisec, ki je bil v Ameriki, je videl sam smeh in samo smeh in humor. Vse se je držalo na smeh — in on sam se je smehljaj, ko se je nalezel te lepe ameriške lastnosti, smehljaj se je, ko je pisal in menda se še danes smeje. Blagor njegovemu razpoloženju!

Res je precej smehljaj v naši "God's country." Precej, ker — tristo puritanskih vragov! — klin se lažja s klinom, in kako drugače naj bo z dnevnim ekshibicijo vseh mogočih smešnosti? Po tri sto letih in nekaj čez se tudi najnervoznejša človeška para naveliča jeziti, ko vidi, da nič ne pomaga.

Niso to samo napisali "Keep smiling" — katere je videl starokrajaki pisec — ki urgirajo ljudi k smehljaju; niso le karikature, ki smešijo politične in druge prave. Niti prohibicija, ki že deset let zalaga vse svet s krohotanjem, ni še vse. Tudi glavne juridične procedure, ki nimajo para pod solnce — in prav je, da ga nimajo! — niso vse kurivo za humor. Vse to morda še popraša simpletona, ampak one, ki so rojeni za humor, to že davno dolgočas.

Pravo ščeganje, ki nam raztegne usta do ušes, je neke druge — in škoda, ker ga dobri pisec ni odkril. Morda ni imel časa, najbrž pa ni imel prilžnosti. Škoda, ker ni srečal roparja s smehljajočim obrazom, ki prijazno reče žrtvi: "Cheer up, my friend — that's the thing I can't take from you!" (Ne huduj se prijatelj, vse ti lahko vzamem, samo veselosti ne.) Škoda, da ni prišel v roke per-

fektnemu aleparju, ki operira po principu: Ako že smukaj človeka, osmukaj ga tako, da ti bo hvaležen... Taki gospodje navadno sede v uradih največjih korporacij, dobrodelnih organizacij, na sodnih stoli in v senatu...

To so originalni ameriški roditelji humorja. Ali na primer politični gentleman, ki ti reče s sladkim smehljajem na ustnih: "Jaz vem, da mi ne verjameš, a vseeno me imaš rad — in to je glavno." Baš letos vidimo tega gentlemana, kako pridno obiskuje delavce in farmarje ter se očitno iz njih norčuje. V Srbiji ali na Koroškem bi ga ubili na prvem križopetu, ne tako v New Yorku in Iowi: tu se mu prisrčno smejejo in plavkajo in v jeseni mu bodo dali dve tretjini glasov!

Našopaj otroka po goli platnici in potem mu zapiskaj na kožnjica, ki ima odzad piščalko — pa se bo smejal med solzami. To je ameriška voleča masa. Najboljši humorist je bil oni, ki je kratil to maso z lepim imenom "voting cattle."

A še nekaj je, kar nas podžiga k smehljaju. Smehljajoča ameriška masa se zna smejati tudi "na drugo stran." Med smehljajem padajo batine in med smehljajem se sprejemajo — it's all right. To lahko traja dve generaciji ali tri. Zdaj je traja dve. Star zakon narave pa je, da je vsake stvari enkrat dovolj — tudi sprejemanja batine. In kadar bo ameriški masi dovolj, tedaj se bodo perfektni smehljaji nehali rezati. Rezala se bo masa in delila batine. Vse pride na vrsto.

Tedaj pa se bomo mi smejali na vse grlo. Saj veste: kdor se zadnji smeje...

Pet dni na vzhodu

Nekaj vtisov iz prvih obiskanih naselbin.

V dvorani in spodnjih prostorih je že bilo precej rojakov. Seznanil sem se z mnogimi, ki so mi bili že stari znanci po imenu: bratje Kramer, Pavlinič, Franko in drugi, vsi že stari bojevnik za napredno misel v vrstah SN-PJ in v delavski politiki. Seveda smo bili takoj domači.

V dobri uri je bila dvorana napolnjena. Na dnevnem redu je bila veselica, ki so jo pridelali skupaj tri društva, dve društvi SNPJ in eno JSKJ. Na programu so bili štirje govori in glasbene točke. Dolg program je bil napovedan za "točno ob dveh," pa je bilo tako kot z našimi igrami v Chicagu. Začel se je četrč čez tri, toda ne po krivdi pridelateljev; to je treba povedati. Ob določeni uri je namreč manjkalo celih dveh govorikov. Najtočnejši je bil sharonski župan, ki je potem čakal in si brisal potno čelo v privatni sobici za odmor. Ni bilo predsednika JSKJ iz Pittsburgha — ki sploh ni prišel — in manjkalo je br. Franka Keržeta iz Clevelanda. Odbornike je zlasti skrbelo kaj je s br. Keržetom, da se ne pokaže. Meni se je začelo nekaj sanjati: — kaj če bi romal okrog za "hrbečkom?"

Tako je bilo! Br. Keržet pri-maršira ob treh ves moker, kakor da so ga potegnili iz umazane reke tam doli, in se hudeje nad salameznim "hrbečkom," ki ga je lakal ne vem koliko časa. Torej kar dva "mučenika" za farallski "hrbečki!" No, nesreča je bila kmalu poslabljena v krogu gostoljubnih članov in šli smo na delo.

Orkester je zaigral in potem je br. Kramer otvoril spored s kratkim govorom. Br. Lenarčič je vodil spored. Prvi je govoril župan Gilbert seveda v angleškem. Njegov govor je bil tipičen. Pričakoval sem običajno patrijotično premlevanje, a motil sem se. Njegov govor je večidel veljal — br. Keržetu in meni, ki sva sedela za njim na odru. Vsih časa se je obrnil k nama rekoč, da bi rad naš informiral, kako Sharon napreduje — odkar je menda on župan — kako lepa harmonija vlada med mestno upravo in slovensko naselbino, kako je on poseben na Slo-

vence v svojem mestu, kako je on vesel, da ima v svojem mestu slovenske govornike iz daljnih krajev itd. Z br. Keržetom sva se spogledovala in si mislila, kaj takega pa še ne... All right!

Za njim sem bil jaz na vrsti in ko sem končal, je tudi župan aplavdiral, čeprav ni razumel niti ene besede. Stavim pa, kar hočete, da ne bi bil aplavdiral, ako bi bil razumel, kaj sem povedal... Zadnji je govoril br. Kerže. Mislil sem, da je bilo moje gozbenje ob tej priliki preveč radikalno, toda br. Kerže me je posekal: govoril je še bolj radikalno in vseskozi socialistično (tudi njemu je župan aplavdiral). Moral sem mu čestitati, tako dobro je izkoristil idejo neodvisnosti z našega slovenskega vidika.

Potrebno je tudi omeniti idealno zadržanje občinstva. Malo kje sem se našel rojake, ki bi bili tako mirno in napeto sledili govornikom. Zanimivo je bilo tudi veliko številno ženstvo med poslušalci, posebno mladih deklet, ki so zasedle prve sedence.

Po sporedu je bila prosta zabava, br. Kerže in jaz sva pa bila ur prav zadovoljna zarobljenika v tisti sobici za odmor, v kateri so s. Frances Gorenc in druge sharonsko-farallske rojakinje pokazale, da znajo imenitno postreči lačnim in žejnim ljudem. Teško se je bilo ločiti od te prijazne družbe, ali dan je lezel h koncu in treba je bilo iti.

Naloga mojega "poslanstva" je bila končana in spet sem bil navadna, privatna oseba, stanka mase, ki se lahko izgubi v cenjenem občinstvu in opazuje ter posluša druge. Začelo se je moje politične brez, — počitka. Saj je bil še vedno slavični 27. julij, ki privoči mir malokomu in potem so običajno nekaj dni posledice — take in take — četrtega...

Prijatelju Keržetu sem povedal, da grem iz Sharon v Cleveland iskat drugih "hrbečkov." Bil je zadovoljen — in jaz bolj. Bo vsaj dobra družba med potjo. Poslovila se torej od gostoljubnih Sharončanov in Farallčanov tik pred večerom in mlad rojak naju odpeljal v avto na postajo, ki je del v grabinu. (Dolgo prebrano.)

Vesti iz Jugoslavije

STAVKA STEKLARJEV V JUGOSLAVIJI.

(Bevino.)

V Jugoslaviji se stalno opaža, da je koncentracija kapitala na pohodu. Kapital, ki se nahaja še vedno v ostri krizi, gospodarski položaj, ki vsekakor ni zadovoljen, in vse take in podobne pridobitve kapitalističnega gospodarstva redno, so vzrok enemu samemu velikemu klicu po rešitvi, so tendenca za koncentracijo, so zadnji poskus kapitalizma, obdržati sedanji položaj in še nadalje privilegirati meščanski razred na škodo milijonov narodov, milijonov delavcev, članov delavskega razreda.

To tendenco imamo tudi v Jugoslaviji. Položaj sicer še ni dobi zrel. Kapitalizem je še mladih in neizkušen in le zato ni bil storjen velik korak v koncentraciji jugoslovskega kapitala. Toda dejstvo je tu in to dejstvo najbolj krvavo občutijo — proletarij — delavci, uradniki in nameščenci.

Isti proces se je vršil tudi v steklarski industriji. Koncentracija kapitala se je izvršila na račun steklarskega delavstva. Ustanovil se je steklarski trust. Krivično pri vsem tem ustanavljanju steklarskega trusta pa je bilo dejstvo, da se je koncentracija pritiska izvršila v vseh steklarskih tovarnah istočasno, do čim so se plače delavcem — steklarjem regulirale tako, da je imel največji dobiček kapitalist v onem kraju, kjer je bila moč in odpornost delavstva najmanjša.

Radi tega je prišlo do stavke steklarskega delavstva v Jugoslaviji. V Paračinu v steklarni je bil uveden sistem plačevanja zasluha od "stotine", to je takozvani "Hundertsistem." Delavci, ki so bili plačani po tem sistemu, so dobili povprečno 50% več plače, kakor pa delavci steklarji v Sloveniji, kjer so plačani po takozvanem Treibensistemu, ali po sistemu "Šoke." Ob zadnji združitvi steklarskih industrij v steklarski trust pa je vodstvo steklarne v Paračinu, v Srbiji, takoj hotelo uvesti tak način plačevanja, kakršen se je praktical v Sloveniji. S tem je bil dosežen prvi udarec na steklarje, ki tega seveda niso mogli mirno gledati, kajti tudi plačevanje po Hundertsistemu ni prineslo steklarjem bog ve kako velikega zasluha.

Razredno gibanje delavstva v Paračinu je bilo jako močno in intenzivno. Steklarji v Srbiji so takoj izjavili konsekvence in — zmagali. Vodstvo steklarskega trusta se je vdalo in še vnaprej plačevalo po Hundertsistemu.

Ker je delavstvo v Srbiji imelo ta svoj prvi uspeh, je Opći Radnički Savez prišel voditi akcijo, da se po vsej Jugoslaviji in po vseh steklarnah, ki so v jugoslovschem steklarschem trustu organizirane, uvede plačevanje po Hundertsistemu. Ta akcija je postala sedaj še bolj intenzivna, kajti celokupni steklarski delavci v Jugoslaviji so stopili v stavko z zahtevo, da se za celo državo uvede enoten način izplačevanja delavčevega zasluha in to po principu Hundertsistema.

Tako smo dobili tudi v Sloveniji mezdno gibanje delavstva, to pot stavko steklarjev v Hrastniku. Tovarne so odgovorile na zahtevo steklarjev negativno.

Celokupno število stavkajočih je precej veliko. Stavkolomov ni. Najboljše pa se drže steklarji v Srbiji, v Paračinu. Tam stavkajo vsi steklarski delavci, tako da je v Paračinski steklarni že od 23. junija t. l. stavka popolna. V Hrastniku, kjer ima tovarna dnevno nad 50.000 dinarjev čistega dobička, stavka 500 steklarjev. Tu stavkajo vsi kvalificirani delavci, domači in inozemski ter steklarji, ki okrog 250 žensk še dela naprej. V steklarni Zagorje stavka 190 kvalificiranih delavcev, le približno 50 inozemskih delavcev še dela dalje. Pri steklarni v Sv. Križu poleg Rogaške Slatine štrajka 50 steklarjev, dela pa 15 inozemskih delavcev.

Iz teh podatkov se vidi, da je štrajk popoln in dobro organiziran. Ona mala peščica stavkolomilcev iz inozemstva pač dosti ne pomeni, ker ogromna večina domačih kvalificiranih delavcev ne dela.

Za stavko vlada veliko navdušenje in je pričakovati, da bo njen konec pomenil zmago strokovnih socialističnih organizacij. Kajti steklarski trust v Jugoslaviji se bo moral udati opravičenim zahtevam jugoslovskega delavstva v steklarski industriji.

Pasivnost jugoslovske zunanje trgovine še vedno narašča. Zdelo se je, da se bo z ukrepi, ki so jih sklenili merodajni faktorji, pasivnost jugoslovske zunanje trgovine postopoma zmanjšala in da se bo kriza, ki grozi biti ostriša v tej panogi narodnega gospodarstva alej ko prej omilila. Vendar temu ni bilo tako. Pasivnost naše trgovine je šla dosledno strumno naprej in v mesecu aprilu letošnjega leta, kakor doznavamo iz uradnih poročil — je bila pasivnost zunanje trgovine že naravnost ogromna (v številkah 229 milijonov dinarjev). Po gospodarskih listih v Jugoslaviji se vrše obširne polemike, kajti vzroka temu ogromnemu in škodljivemu padcu. Toda izgleda, da se večina naših ekonomov ne zaveda niti važnosti trgovine, kaj še, da bi s konkretnimi ukrepi pospešila trgovino in napravila našo zunanjo trgovino zopet aktivno. — Sicer pa, ako bo šlo v tem tempu dalje, bodo gospodje v Beogradu kmalu prisiljeni, kreniti na povsem drugo pota in topot brkone ne bi bila trgovina pasivna, ako bi nastalo sporazumno sodelovanje prečanskega prebivalstva.

Nekaj mora biti vendarle res! "Iz okužene atmosfere." — Klerikalni poslanci v Sloveniji so silno pametni ljudje, če so pravčasno tudi silno nerodni. Da je to res, priča naslednji popravek, ki ga je poslal klerikalni odvetnik dr. Brejc, tisti mož, ki je pustil streljati na Zaloški cesti v Ljubljani, nedolžne ljudi, — na uredništvo ljubljane dnevnika "Jutro".

"Trditve, da sem bil kakih osem dni pred usodnim dnevom v Narodni skupščini doma in da sem ob tej priliki nekaj gosej v Murski Soboti pripovedoval, da že ves zadnji čas sedim v Narodni skupščini tik pri vratih, češ, da bo nekaj prišlo, da bom hitro lahko ven skočil, je popolnoma neresnično. — Nisem niti bil kakih osem dni pred usodnim dnevom (20. junij 1928, ko je poslanec Radić usmrtil v Narod. skupščini poslanca Pavla Radića in Gjuro Basarička. Op. dop.) doma niti sem kedaj komu podal zgoraj omenjeno izjavo. — Ivan Jerić, I. r." Ivan Jerić je klerikalni poslanec v Sloveniji. Ampak izgleda pa le, da nekaj le mora biti res. Kar tako se ne piše, in za klerikalce bi ne bilo to tudi prav nič čudnega.

Triumf Stjepana Radića v Zagrebu. Dne 8. julija se je pripeljal Stjepan Radić, kateri je bil smrtno nevarno ranjen dne 20. junija v Narodni skupščini v Beogradu, v spremstvu ožjih svojih prijateljev in sorodnikov v Zagreb. Zagrebčani in Hrvatje sploh so mu priredili krasen sprejem, kjer je sodelovalo nad 100.000 prebivalcev. Na postajah po Hrvatskem je Stipico povsod pozdravljalo prebivalstvo, želeč mu, da se čimprej popolnoma ozdravi. V Zagrebu je Radić najprej sprejel zagrebskega župana Vekoslava Heinza. — Hrtvatje so vnovič pokazali, da so temperamenten narod, kot je temperamenten sam Radić. Radić je za enkrat bog in v tem smislu bodo drveli za njim in za njegovo malomeščansko politiko.

V Kamniku štrajk kovinarjev še ni končan. V tovarni "Titan" v Kamniku še vedno niso kovinarji dosegli svojih pravic. Stavka se razvija povsem normalno. Stavkolomilcev ni veliko, tako, da je pričakovati, da bo odpor delavstva v Kamniku le nekaj zalegel in da si bo delavstvo priborilo svoje pravice.

Bernhard Kellermann: Kopal v svetih vodah Ganga

Sto tisoč romarjev se je sešlo v tritisočletnem Benaresu v Indiji.

Cez dva dneva ali tri dni bo praznik luninega mrka. Benares, mesto Hindov, se pripravja na ta dan zelo svečano. Trume ljudi se vleko skozi ulice; cele občine, cele vasi so tukaj. Poljedelci vodijo žene in deca za roke. Gneča je strašna in opasna.

Romarji se opirajo na dolge palice in so oblečeni v obleke zefranaste barve. Med nje se je pomešalo na tisoče beračev. Benares je namreč tudi mesto beračev. V dolgih vrstah posejajo ob cestah in na križiščih ter prosijo vbogajme. Časih dvignejo roko, časih skodlecijo, zakaj verniki niso vsi enaki; eni jim mečeje novčice, drugi, posebno preprostejši, jim sipajo riž, ki so ga prinesli z doma za prehrano na božji poti.

Pogled na berače je mnogokrat ostuden. Med njimi jih ni malo, ki so okuženi z lepro. Obraz, roke, noge — vse jim je razgledano, ogriženo. Rane jim pokrivajo čunjasta oblaciča, iz ust pa se alihi molitev: "Siva ... Siva ..." Riž zaražila iz pešic dobrotnikov v skodelico. Nerodkoma vidiš, kako nosi takega bolnika dvojica med bambusovimi trstjem. Berač čepi na deski, ki je privezana na palice in alha sem in tja kakor tehtnica, ki nima ravnotežja.

Sveto mesto Benares je kakor opljuvkano od mogočnih valov verskih množic. Tu srečaš mendikante in saduje, ki so razgaljeni do pasu in namazani s pepelom dočim so jim obrazi poslikani s kričnimi barvami, lasje pa nosijo povezane v štrleč čop na temenu. Kaj pa da so med njimi tudi sleparji; celo mnogo jih je. Ampak še več je tistih, ki so prišli k Gangi iz čistega verskega prepričanja, pošteno in čisto. Prišli so, da bi se okopali v Gangi, da bi pokazali svojim bratom, kako je treba živeti. Posedli so se po stopnicah in zdaj so mirni, nepomični, kakor Buddha. Podplate nog imajo obrnjene navzgor, roke so prekrižali na prsih; pa meditirajo ... Iz njihovih ust ne čuješ besede; oči imajo zaprte, da ne vidiš množice, pomikajoče se mimo njih, niti darov, ki so jih prinesle žene in ki leže sedaj ob njihovih nogah. Danes so zamaknjeni in molijo, jutri bodo že izgubili nazaj, od koder so prišli.

Vedno gosteje so množice, ki se vale skozi mesto. V tesnih ulicah, ki drže k Zlatemu templju, postane gneča kmalu smrtno nevarna. Zvonovi kličejo, bobni ropočajo. Svečeniški Zlati templji akuaajo v veliki zmešnjavi napraviti red. Brez uspeha seveda. Trep za tropom se izliva iz njega. Sveta žival, sivi bik Nandi pa se mirno spremlja med deset tisoč, ki se mu spoštljivo umikajo s pota.

Polagoma začno romarji polniti predale stopnic, ki drže od svetlišča k reki. Tu leže gati, kopaljšča s stopnicami in terasami. Mnogo nadstropij jih je, drugo vrh drugega. Zadržaj za njimi pa se dvigajo proti nebu palače maharadž. Vsak hindustanski knez mora namreč imeti svojo palačo v Benaresu. V nji se nastani kadar pride v sveto mesto. In ker segajo tri in štiri nadstropne hiše že do nabrežja reke, kipe te palače sedem in osem nadstropij v višino. Tukaj, pri gatih stoji še drugi templji, mali in veliki, v gosti vrsti drug poleg drugega.

Na terasah se zbirajo peveci. Njih hvalnice veljajo Krišni in Rami. Ljudstvo pobožno in radovedno prisluškuje glasovom pojočih zborov. Oči so uprte kviki, obrzi se svetijo. "Krišna, Krišna!" plava od ust do ust. Ta Krišna je tega ljudstva Slovek-Bog, ki teži tegobe njegovega vsakdanjega življenja, ga ščiti pred nasilji in čuva njegovo živino in polje.

Peveci imajo čela poslikana z rdečimi, rumenimi in sivimi pasovi. Kaj pomeni to? Vsaka barva je znak pripadnosti k tej ali oni verski sekti. Bogovi teh sekt pa so Višnu, Siva, Rama ali celo strašna Durga, ki zahteva od vernikov živih žrtev v polju.

dobi ovac; vsak dan ji morajo darovati vsaj eno žival, da se potolaži.

Za pevci stoji godbeniki, večina tolkači na bobnih. In iz množice gladko obrtiti glav se tu in tam dvigne klakar in ropovednik, ki poje naprej z močnim glasom. Mogoče je bil prepevec prej trgovec in je hodil po tujih deželah ter trgoval z blagom; sedaj ni več. Izpremenil je poklic. Vdal se je popolnoma religiji in poje na romanjih. Svečeniški pa stoji ob strani in molčijo v templjih. To so Bramini, bogati od ljudskih novčic, tako ponosni in visoki, da jih ne doseže nihče iz množice. Zgodi se časih izjemoma, da se dotakne občan njihov rok ali njihovega oblaciča; takrat bežijo z ulic brž domov v kopal in v preoblačilnico, da se umijejo in preoblečejo. Ponekod v južni Indiji so posebne ulice, po katerih smejo hoditi samo svečeniški, da ne pridejo nikdar v dotik z grešnim ljudstvom.

Poleg vsega tega vidim med množico mnogo stark in starcev. Na jeziku zemlje, ki moli v reko, čepi že tri dni bolna mati s krepkim sinom. Mati umira. Sin jo je pripeljal od bogveod tu sem, da umre v blaženosti. Ves božji dan jo drži na rokah. Starica ni hotela umreti doma — dala se je nesti k Gangi, da se ji življenje sklene ob pogledu na njegove svete vode. Ko sem pozneje prišel tam mimo, sem zvedel, da je sin še dva dneva negoval mater, ki je potem umrla. Izdihnila je v njegovem naročju in on jo je sežgal na grmadi kakor predpisujejo verski običaji v teh krajih.

Neskončno daleč teče in se blešči Ganges. Mrak se gosti in zasipa pokrajino, valovi pa nosijo s seboj rože, male in velike cvetove, ter lučke. Vodna površina se zdi kakor zvezdnato nebo. Na tisoče lučk žari vsenakoli. Zvezde sijajo zgoraj in spodaj ...

Nastala je noč. Mesec se je dvignil na obzorju. Sto tisoč oči se je uprlo v njegov sij. Zagorele so tudi električne lučice nad terasami.

Na vseh stopnicah gomazi telo ob telesu, glava ob glavi. Večice so dolge cele kilometre. Verniki so odeti v zelena, rumena in silva prozorna oblaciča. Če bi videl toliko ljudi zgnetenih na tako tesnem prostoru v Evropi ali Ameriki, bi mislil, da gledajo rvače. Ampak v Indiji so te stvari drugačne. Tu iščejo ljudje utehe v veri in verovanju. Kakor tukaj sto tisoč mož in žene, tako se koplje sedaj vzdolž selega Ganga na milijone ljudskih bitij. Vsi se se danes postili, vsi hočejo v vodo, da se operejo duševno in očistijo telesno čim nastane lunin mrk.

Vedno višje se pomika srebrni potnik na nebu. In hipoma se pojavi na južnem robu vianjevkasta meglica. Množice se zagnejo, obstanejo. Zdi se, kakor bi udarjalo morje ob bregove. Gore ljudstev se premikajo, kapi se trgajo od njih, vse dere k reki — konci so udarili skupaj. Valovi svete reke že božajo telesna vernikov.

Naval ljudi je velikanški. Vse se potaplja pod vodo, kriči, vpije in molli. Redarstvo ima težko delo, da vzdržuje red. Verska ekstaza je priklopela do vrhunca in grozi s katastrofo. V Hadwariju ob Gangi je samo eno leto ob tem dogodku utonilo nad 400 oseb.

V reki so zabite bambusove palice, ki označujejo nekakšno mejo, katere ne smeš prestopiti. A kdo se pokori temu! Nihče. Na reki križarijo čolni, policija pa dela red na kopnem s pomočjo 2000 dijakov. Složno skušajo reditelji zmanjšati nevarnost in potiskajo množice v stran ter jih drže nazaj, da jim ne planejo hkrati v vodo.

Med kopalci je staro in mlado. Nekaterim je dovolj, če se potopijo trikrat v vodo, drugi ponovito do deset in celo dvajsetkrat. Mladina pomaga starcem in starcem. Sedemdeset in osmdesetletni ljudje se kopajo z nepopisno naslodo. Videl pa sem tudi 90 in 100 letne mumije, ki so za vsako ceno silili v valove. Držali so se za roke, se potapljali in izli mukoma nazaj na suho. Mnoge so morali napraviti iztrgavati valovom, da jih niso pošli.

Mesec se je še bolj zasenčil in tudi Ganges je postal mrkejši. Število kopalcev neprestano narašča. Nov val romarjev se vli po stopnicah navzdol in čaka, da pride vrsta nanje. Gneča je strahovita. Polna je reka, polno nabrežje, polne so ulice v Benaresu. Vse hoče v valove. In kdor utegne, še počaka, da lunin mrk mine in se svete vode zopet zabliščejo. Takrat plane ponovno v vodo, da bo njegovo zasluženje večje.

Daleč doli ob reki pa se kaže setgališča. Tam končujejo vsi, ki so umrli na romanju. Jutri bo Ganges vrzel zopet toliko mladih na suho. Sežgali jih bodo. In njihov pepel bodo odnesli valovi svete reke neznankam naprej ...

RAZNE VESTI

Stewart kontrolira oljno družbo.

New York, N. Y. — Robert W. Stewart, predsednik Standard Oil Company of Indiana, je prekrizal račune John D. Rockefellerja, ki ga je akual izpodrinil iz vodstva korporacije, katere premoženje presega nad petsto milijonov dolarjev. Stewart kontrolira sedaj nad petdeset odstotkov delnic korporacije.

Tako je bivši čikaški odvetnik, ki je leta 1907 vstopil v legalni department Standard Oil kompanije, uspešno posekal Rockefellerjevo famillijo, katere je nad petdeset let kontroliral oljno industrijo, in je prišel na tron največje korporacije, katero so sami zgradili. — V zadnjem času se čujejo v finančnih krogih govorice, da se pripravljajo teena zveza interesov oljnih družb, katere kontrolirata Sinclair in Stewart.

Čikaški policijaki načelnik odstopil.

Chicago, Ill. — Policijski komisar Michael Hughes je v sredo resigniral. Domači listi poročajo, da ga je župan Thompson prisilil k odstupu, ker ni pokazal "pravih" zmoglosti. Njegov naslednik je William E. Russell, doseadanji pomožni komisar. Sili se, da prihaja še več prislilnih resignacij v mestni upravi.

Polna razstava v umetniškem inštitutu.

Chicago. — V četrtek se je v čikaškem Art inštitutu otvorila polna razstava slik, dela dvanajstih umetnikov. Izmed slik se posebno odlikujejo one, katere je razstavil Karl A. Bush, radi izredne kombinacije barv in kompozicije. Buhr slika s čustvi in odkritostjo in njegova dela so ena izmed najboljših na razstavi. V ekshibiciji so tudi dela Carl Wuermerja, John Spelmanna, Charles A. Wilimovskega in drugih umetnikov. — Razstava bo trajala več tednov.

Milijonar obstreljen na cesti.

Chicago. — Walter F. Powers, lastnik West Side restavrantu, bivši trgovec z likerji in milijonar, je večer obležal teško ranjen v svojem avtu, ko se je peljal po Washington boulevardu blizu Homan ave. Dva moška, ki sta pridvela za njim v avtu, sta oddala salvo strelav vanj in oddrvela. Butlegarska vojna.

Romani na delu.

Chicago. — Zgodaj v četrtek zjutraj je bila vržena bomba v poslopje Druggists' Cooperative Photo Service, 2541 Congress St. Nihče ni bil ranjen in akoprav je bila detonalcija tako močna, da so se zbudili stanovniki v sosednih poslopih, ni razstrelba Povzročila kakšno občutno škodo. — Polcija je mnenja, da so bombi vrgli črnorokarji.

Ubij v butlegerski bitki.

Chicago. — Salvatore Cannale, 2320 N. Lamon ave., član Alievskega butlegerskega sindikata, ki operira na severni strani mesta, je bil v sredo večer ustreljen v svoji garaži. Napadalec, ki so čakali nanj v avtomobilu, so izstrelili več krogel in pobegnili.

SORA V NAJEM.

V najem se odda soba za eno ali dva. Dobra prevozna zveza. Za ceno in druge pogoje na telefon: Republic 4925 po 9. uri zvečer. Chicago, Ill.

Jaroslav Durych: DETE

Bilo je neko dete. Njegovi starši niso bili niti siromašni niti ubogi. Imeli so majhno premoženje, in sicer mlin nekje v Sumavi. Mati je zbolela in sorodniki so vzeli dete k sebi v Prago. Imeli so ga pri sebi nekoliko let. To dete ni bilo ubogo, ker je znal govoriti in je imelo zdrave oči, ni pa bilo bogato, ker ni bilo srečno. Bilo je plaho in ko je dorasčalo, je čutilo v velikem mestu tako domotožje, da je bledele in hiralo. Ker to dete ni bilo njihovo, so sorodniki sklenili poslati ga domov. Kmetaka žena, ki je prišla za praznik sv. Janeza Nepomuka v Prago na božjo pot, bi ga naj odvedla k njegovim staršem. In res ga je vnela s seboj. Peljala sta se z vlakom celo noč in izstopila popoldne na največji vročini na majhni postaji. Žena je pokazala datetu pot do vasi, sama pa je kranila na drugo stran proti svojemu domu.

Prah in saje so pokrivala majhen kolodvor; nekaj so tam stali in smrad apna je drljal pljuca. Na cesti je bilo toliko prahu, da se je dete v njem potapljalo akraj do ušes. Trava in listje dreves je venelo in črnelo. Tega ni bil kriv samo cestni prah, ampak tudi apneni prah in dim tovarn. V vsej dolini ni bilo niti enega zelenega lističa ali zelene trave; vse je pobelil apneni prah in ogrevala saje. Zrak je bil nasičen s dimom surovega olja in petroleja, dim tovarn je dušil s svojimi po česnu smrdečimi in ogabnimi parami strupenih anov. Solnce je bilo kakor plamen v visoki pečki. Dete se je hotelo napiti pri železni sesaliki, toda voda je tako nezgodno smrdela, da je ni bilo mogoče piti. Dete je začelo boleti glava in hotelo se ga je solniti pik. V bližini je bil od apna pobeljen gozd, kjer bi moglo najti vsaj senco. Dete si je hlelo odpoliti ob cesti, ali tam je bila taka vročina, da je ni bilo mogoče prenesti. Zakaj drevesa so bila izkrcena. Iz tovarn pa so neprenehoma doneli udarci ogromnih kladiv, škripanje vozličkov, ropotanje strojev, živžiganje piškal in signalov. Vsa ta glas je detetu vedno znova povečal vročico in glavobol. Vedelo pa je, da do vasi ni daleč in zato je napelo sadnje ale.

Sežgana mesta, kjer so bili nekdanj travniki in polja, so pokrivalo debele plasti dušecga in morečega prahu. Nikjer ni zametala kosa, in celo niti vrabec se ni oglašil; vse živali so se menda zadušile in se davno segnile v prahu. Ob cesti se je vil potok; njegova voda je bila polna aaj, apna in prahu in se je le stežvao valila naprej. Dete se je spomnilo, da so pred leti v gosti travi ob potoku cvetele potočnice in kalužnice, da je bila sredi travnika čista studenčnica in da so bili na cesti vozovi. Bojede se je ozrlo okrog sebe. Videlo je krog tovarne hoditi ljudi, ki so bili kakor senice in so izginali v oblakih prahu. Reka je izgnila, rečna struga je usahla, vse vode so bile zastrupljene, drevesa so se posušila, živali so poginile, ljudje so hiral v zrak je bil po kvarjen; nebo je bilo zastrto s ostrim, umazaniam zavojem, skoci katerega je sovražno solnce še tem bolj pogubonosno pripekalo in uničevalo vse, kar so dosegli njegovi žarki.

Dete se je vtisnil potapljalo v prah do kolen. Ljudi ni srečalo. Bilo je utrjeno in prah mu je zastiral oči; do krvi si je menceo oči, ali bilo mu je zato še tem lažje. Prah mu je uhal v grlo, v pljuca in v drobce. Ni moglo iti, ker je bila notranjost telesa sežgana. Hotelo je pasti v prah in jokati, a ni moglo, ker so bile njegove oči zasuže s prahom. Tako je zvečer vendar prišlo do prvih valkih hiš.

Srečalo je ljudi, ali ni verjelo očem. Hotelo je nekaj vprašati, pa ni moglo, ker so mu je grlo skrcelo. Okna hiš so bila črna, oči ljudi so bile kakor temne luknje v sivih škafih. Zdelo se je, da so bila njihova telesa iz suhe gline, ki bi se mogla vsak trenutek razleteti. Ljudje

so bili taki kakor pot k vasi. Odpirali so sicer usta, vendar pa so bili nemi, ker jim je prah zasul usta. Njihove oči so bile brez vsakega gibanja, ker jih je usmrtil apneni prah. S svojimi obrazi niso mogli mnogo povedati; zakaj globoka brazda na njih je napolnil prah, a njihova usta so bile sežgana tako, da so tudi obrzi bili mrtvi.

To pa, kar so še s svojimi obrazi in gestami mogli izraziti, je bilo tako grozno, da morejo to samo ljudje in da tajno gleda na to celo satan samo z ostudnostjo.

Tam ob cesti so sedeli berači in drugi so hodili mimo njih. Nekateri so jim metali v klobuke nekaj iz svojih žepov, drugi so nabrali pest prahu in jim ga zaluzali. Zdelo se je, da se bodo tudi siromašne hiše porušile od gladi in žeje.

Po grozopolnih trenutkih, najbrž po prečuti noči, polni strahu in teške tesnobe, je dete svedelo, da so njegovi starši umrli, da je mlina prodan in da se odtod več nikdo ne more vrniti. Vsi so šli vodo iz kaluz, jedli doma na akrivaj to, kar so nakradli, umrli niso mogli in delali so tako čudne stvari, da je dete v tej noči popolnoma otopelo. V noči se je ob tamnih skelnih lomila svetloba lakar, ki so jih bruhalo tovarne s oblaki dima. Ljudje še ved niso mogli odprtin v oknih, da ne bi videli moreč smrad strupenih dimov, ki so jih po noči spuščali iz tovarn v gostih in težkih valovih. Tako so v njem spali, se zvijali in hropeli.

Dete je ležalo nekje v prahu pred hišo in valed strahu in obnemoglosti ni moglo moliti.

Tu se je vračala stara beračica v svoje stanovanje in je našla dete. Potipala ga je in se je zelo začudila.

"To je še živo, mlado in zdravo dete!" je zaspetala.

Vsela je otroka za roko in ga učila krasti. Val berači so bili slepi, tudi ona sama je bila slepa, le dete je še videlo, četudi so bile njegove oči zasipane s prahom.

Dete se je branilo in hotelo uteči. A mučil ga je glad in ni moglo nikamor priti. Hotelo je iti opet h kolodvoru, odkoder je prišlo: starša pa ga je s svojimi kretnjami in gestami prepričala, da ga nikdo ne vame v vlak in da tje niti ne pride. Kdor je prišel sem, je izgubljen.

Nato je dala otroku piti vode. Dete se je branilo, ker je voda smrdela. Zbolelo je. Starša ga je v vročici oskrbovala; ko je dete ozdravilo, je bilo nježno.

Naučila ga je krasti beračem s klobukov in ker so tukaj vsi ljudje imeli samo slabotna telesa iz prahu, nema usta in slepe oči, dočim se je dete imelo pravo telo in da tje niti ne pride. Kdor je prišel sem, je izgubljen.

Ker so v tej vasi vsi ljudje živeli, ker niso umrli, se je naučilo na to tudi dete. Starša ga je vezbala, pogledil ljudi so se zanj tepili; dete je dorasčalo, doktor ni začelo hirati in postalo tudi samo tak nestvor iz gline, kakor so bili vsi v tej nasebini. Njegove so postale vse podrine hit, vse zaduhle kleti, strupen prah, tovarne s ropotajočimi stroji, usahla rečna struga, vsi kalni potoki in sežgana polja. Vse kraj je bil njegova last, dete pa se je navezadnje pri vsej svoji neresi in skušenosti vendar čutilo srečno.

Hammer.

Chicago. — Nora Taylor z Dulutha, Minn., se je v sredo večer zastrupila v Stevens hotelu. Uslužbenica hotela so jo našli nezavestno v njeni sobi in poklicali zdravniško pomoč, ki pa je bila brezuspešna in tenska je na poti v bolnišnico umrla.

ZASTAVE

regulirane, prebravimale in trave, delje, prave glase Vlaste in Vlasti plača v vseh letih.

Uro, diamant, prstane, vestice, itd.

V trgovini nad 20 let. Cene zmerno, postroba točno.

IVAN PAJK

24 Main St. Connansburgh, Pa.

Julian Street:

Izgubljena Kolombina

— Seveda.

— Pa naj bo. Za meno!

Izšla se mu je iz oblaka in smuknila skozi francosko okno na teraso.

Za hip jo je izgubil, ker jo je bilo v temi v črni obleki težko opaziti. Ko je pa hitela po stopnicah doli na travnik, je opazil njeno belo pahljačo in planil za njo. Izginila je za košatim grmom in začul je njen razposajeni smeh. Hitel je za njo in jo ujel. Vsa upehana se je smejala, bila je popolnoma tema, dišalo je po akacijah in oba sta bila maskirana. Kaj čuda torej, da jo je prijel za podbradek, se je naglil k nji in hotel baš odtrgati sad svoje zmagi, ko se mu je nenkrat iztrgala in pobegnila v drugo smer.

Kaznjena, ki pobegne, pa ga ujamejo, čaka poostrena kazen. Ko je po novem lovu po zeleni trati ob luninem svitu Karel II. ujel bežečo Kolombino in jo kaznoval za neubogljivost s poljubom, je čutil, da bi se ne upirala tudi, če bi ji naložil strožjo kazen. Ko so se srečale njune ustnice, je bil takoj prepričan, da mu tretje ne uide. Objel jo je čez pas, toda kakor bi trenil s očesom se mu je zopet iztrgala in sbežala v klub.

Dohitel jo je na pragu. Prosil jo je, naj ostane z njim zunanaj, pa ga ni hotela uslišati.

— Ne — je dejala odločno — poreden dečko ste in spoznala sem vas. Moj mož bi bil hud.

— Saj ne bo vedel — ji je prigovarjal. — Tudi moja žena ne bo vedela. Saj baš zato je maskarada tako zabavna.

— Da — je dejala — toda jaz sem se že dovolj zabavala, gospod kralj.

Obrnila se je in odšla v plesno dvorano, on pa za njo. Ustavil se je za hip na pragu in opazoval plesalce.

— Glejte! — je vzkliknil ves presenečen — tamle je druga Kolombina. Podobni sta si kakor sestri. Tudi lase ima črne.

— Da, prišli sva skupaj.

— Kaj pa če vas izgubim?

Kako bi vas mogel najti?

— To je vprašanje — je dejala smeje.

— Pojdiva plesat in med plesom mi poveste.

— Ne, monsieur — je odgovorila Kolombina — zdaj moram plesati z nekom drugim.

Komaj je izgovorila te besede, se ji je približal neki menih v kuti in zavrtela se je z njim po dvorani.

— Snideva se tu — je zaklical kralj Karel za njo, toda ona je zmajala z glavo.

— Kje vas pa najdem?

— Mislim, da me bo težko najti — je odgovorila in se razposajeno zasmejala.

Ves razvnet se je vrnil vladar k vohu in zagledal Kolombino v objemu sicerkega bandita. Misleč, da je njegova izvoljenka, je skočil k nji. Toda prepiral se je, da je najbrž ona druga Kolombina, kajti videlo se ji je, da ga ne pozna. Njen korak ni bil tako lahek, pa tudi francosko ni govorila z naglasom.

Nič ne de. Izgubljena Kolombina že najde. Trdno je sklenil poiskati jo. In ko odloži masko, zve, kdo je. Opetovano je prevzel Kolombino v črnem klobučku na kratkih, črnih lasih, toda vedno se je prepiral, da ni našel prave. Našel ni ne svoje žene, ne francoske dvorne dame z belo lasuljo, za katero je smatral ženo.

Kje neki je bila Nataša? Najbrž se je skrivala v plesni dvorani. Tja spada na taki zabavi poštena zakonska žena. Ne bilo bi lepo, če bi se izprehajala ob luninem svitu s tujim maskiranim moškim po vrtu. V mislih na ženo je pozabil za hip na Kolombino, ker ga je skrbelo, kaj počenja Nataša, ki jo je zaman iskal na terasi in na travniku. Ker je ni našel, se je vrnil v klub in telefoniral domov.

— Halo?

Bil je presenečen, ko je začul Natašin glas.

— Zal pa, da je ta prilika kar na celem izolirala, zakaj novi posestnik ni podvzel prav nobenega poskusa kakšnega zblíževanja. Delal ni nikakih običajnih posetov, temveč je čisto enostavno ignoriral vso svojo gosposko sosesščino, tako da se je pričela zdaj ta, naravno, sama baviti z njim. Sicer pa je dala Dobrava njihovu zmanjšan v resnici dovolj povoda, zakaj tam so takorekoč kar iz zemlje rastle nove stvaritve. Novi gospodar je razvil tako delavnost, tako podjetnost in razpolagati je moral očividno s tako velikimi denarnimi vsotami, da se je ono nekdanje zmagovanje z rameni kmalu izpremenilo v splošno radovednost, osuplost in končno v občudovanje. Ni še preteklo leto dni, pa se je posestvo, ki je bilo prej že skoraj v razpadu, tako dvignilo, da mu ni bilo več mogoče odrekati lepe bodočnosti.

Gunter je imel povsem prav, ko je rekel, da je njegovo posestvo "zagodeno med klerom in aristokracijo"; na eni strani mu je bil mešar samostan, na drugi grad plemenitaša Raneka; torej sta mu bila neposredna soseda dva grofa — graščak in njegov brat prelat, ki sta bila gotovo najsilnejši osebnosti vse sosesčine. Oba brata sta bila člana stare plemiške rodbine. Grof Bogomir, kot najmlajši sin rodbine, ni imel prava do dedščine posestev, zato si je izbral vojaški poklic ter je služil kot častnik v armadi neke druge države, ko je postal s smrtjo svojega starejšega brata — drugič brat je bil še cerkvi posvečen ter je že stori samostanško obljubo — naenkrat — dedič rodbinskih posestev. Kmalu nato se je oženil z eno najbogatejših dedin dečele. Bil je to običajen konvencionalen zakon, ki je bil sklenjen na obeh straneh brez kakšne medsebojne naklonjenosti, pa tudi brez mržnje; zakon, ki je pustil oba zakonca enako mrzla. Pred svetom sta si zakonca dajala svoje dolžno spoštovanje, sicer pa sta si ostala vedno tuja in hodila sta vsak svoja pota. Izmed več otrok, ki so val pohnili že v nežni mladosti, je ostal samo eden pri življenju, mladi grof Bogomir, ki je kot bodoči dedič grofije že zdaj igral dokaj važno vlogo, in ki je bil sedaj kot oficir v garniziji residenca, kjer je imel tudi njegov oče, ki je med tem že davno izstopil iz službe tuje države v armado svojega lastnega suverena, visok vojaški čin.

Gospodar Dobrave je živel mirno in skromno življenje. Na posestvu je upeljal več izprememb, hišo samo pa je pustil, kakor je bila; pripravil in s pohištvo je opremil samo sobane, v katerih je stanoval, dalje nekaj sob za svojo sestro in njeno vzgojiteljico, ostale sobe pa so ostale prazne in neopremljene.

Lucijina vzgojiteljica, gosposka Reihova, je bila dama pri tridesetih letih, ki pa je mogla kljub temu veljati še za zelo svežo in prijetno mladenko.

Lucija in njena vzgojiteljica sta sedeli v vrtni lopi, kjer sta se ukvarjali ročnih delih. Zato pljeni v svoje delo, skoraj nista opazili, ko je stopil Gunter v lopo.

— Bernard, pred eno uro je bil tu služabnik barona Brankova, ki ti je imel osebno oddati neko pismo. Toda medve nista vedele, kam si odjeda. Ali te je služabnik našel?

— Gosposka, — je dejal Bernard vzgojiteljici, ne da bi odgovoril na sestrično vprašanje, — želel bi, da me pospremite na potu skrbni vrt; govoril bi rad z vami.

— Gosposka, — je dejal Gunter vzgojiteljici, ko sta sedela počasi po vrtni poti, — pravkar sem prejel pismo barona Brankova, s katerim me vabi k zabavi, ki se vrši jutri na njegovem domu. Stvar mi je prav tako nepričakovana, kakor neprimerna, zlasti ker nisem barona dozdaj še nikoli posetil, niti se drugače brigal zanj. Ker bi pa kljub temu čudno izgledalo, če bi povabilo odbil, zato sem sprejel.

(Dolga priredba.)

— Ikar sem — tu povsod — je dejal ženi. — Zakaj si šla tako kmalu domov?

— O, sita sem bila tega vrvenja.

— Kaj se nisi dobro zabavala?

— Zabavala sem se izborno — se je glasil odgovor.

— Potem takem pa ne razumem, zakaj si šla domov.

— Maskirani ljudje store marsikaj nepričakovane — je odgovorila in predno je mogel kaj pripomniti na njeno namigavanje, je vprašala:

— Kako pa ti? Si se dobro zabavala?

Komaj je čakal, da bi mogel prekiniti pogovor in poiskati izgubljeno Kolombino.

— Če ti je prav, ostanem še nekaj časa na maskaradi.

— Kar ostani. Lahko noč, dragec moj.

Nu, dragica — je dejal Archibald Welkins drugo jutro, ko je žena nalivala kavo — to je bila imenitna zabava, kaj ne?

In ko je prikimala, je nadaljeval:

— Bilo je celo prijetneje, čm se moške in žene niso poznali.

— Da, to je bila imenitna ideja — je dejala žena.

— Prepričan sem bil, da sem te spoznal.

— Res, prepričan si bil?

— Da, v kostumu francoske dvorne dame z visoko, napudrano lasuljo.

Ko se je zasmejala in odkimala z glavo, je bil presenečen.

— To nisi bila ti — častno besedo, da nisi bila?

— Ne, častna beseda.

— Kako pa si bila oblečena?

— Bila sem Kolombina — je odgovorila in se obrnila k služkinji, rekoč:

— Dajte gospodu vkuhanih jagod.

Molke je namazal jagode na kruh in pil kavo. Nastala je mučna tišina.

— Na maskaradi sta bili dve Kolombini, do pičice enako oblečeni.

— Da — je dejala Nataša.

To je zadnji kosček nove alani.

— Ali ti ugaja?

— Zelo dobra je — je odgovoril zamišljeno. — Obe Kolombini, ki sem ju videl, sta imeli črne lase.

— Lasulje — je pripomnila smeje.

— Lasulje? — je ponovil začudeno. — Nisem mislil, da imata lasulje.

— Moški takih malenkosti ne opazijo — je dejala smeje in pripomnila: Ali se spominjaš onega lepega francoskega častnika, ki mi je bil pred tremi leti tako všeč?

To vprašanje mu je pognalo vso kri v glavo.

— Da. A kaj hočeš reči s tem?

— No, nosil je lasuljo.

— Da? Kako to veš?

— Opazila sem takoj, ko sem ga prvič videla.

— Hm — je dejal in se zamislil.

Tudi ona je molčala.

— Čuj, dragica — se je oglašil po dolgem razmišljanju. — Obljubila si, da ne bova nikoli več govorila o tem francoskem častniku. To je že davno minilo in res ni vredno, da bi govorila.

Ce je mislil, da mu bo hvaležna za to velikodušnost, se je temeljito zmotil, kajti žena ni odgovorila.

— Kdo je bila ona druga Kolombina? — je vprašal z nedolžnim glasom, ko je vstal od mize.

— Očitno neka dama, ki si je izposodila masko v isti trgovini kakor jaz — je odgovorila žena.

— Toda — je zajecjal in pripomnil v nepopisni zadregi: Zdi se mi, da bi ne smeli posojati dveh enakih kostumov za isto maskarado. Kaj misliš?

Žena pa ni odgovorila.

V osmih letih zakonskega življenja se je še opetovano seznanila s čudno potezo v njunem značaju. Nataša je vedno molčala, kadar se ni strinjala z njim. Mnogo čenak je poznal, toda nobena ni imela te čudne navade. In v tem je bila neka tajna sila njegove žene.

(Konec.)

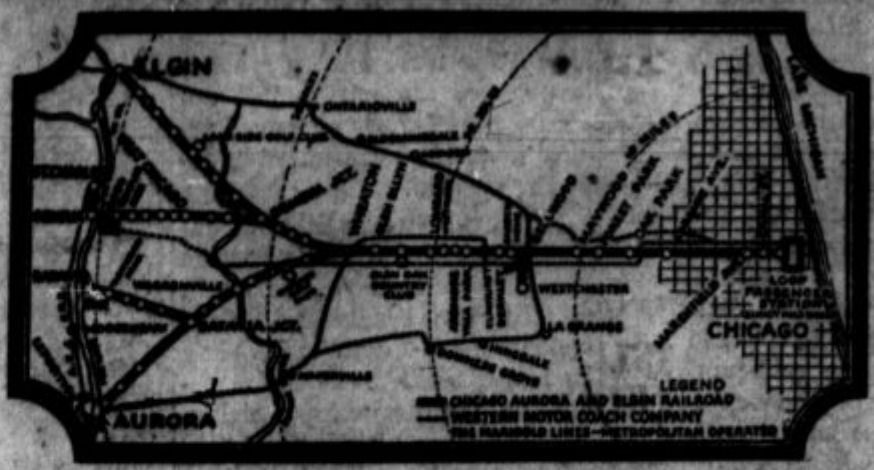
Najzanimivejša dnevnica delavne vesti na v današnji "Prosveti". Ali jih čitate vsak dan?

Dva ubita in štirje ranjeni v gangsterški bitki.

St. Louis, Mo., 26. jul. — James Russo in Mike Lungo sta bila včeraj ubita in štirje drugi

so bili ranjeni, ko se je med tekmojučimi gangsterji razvila bitka, v kateri so igrali strojne puške in revolverji svoje vloge. — So vrstivo med nasprotujočimi gan-

geži je bilo veliko in v tem letu je bilo izvršenih že enaindvajset umorov med njimi. Napadalcu v zadnji bitki so pobegnili v avtomobilih.

V zapadna predmestja in kraje ležeče v dolini ob Fox reki pridete hitro in udobno

ako vzamete brzovozni vlak Chicago, Aurora in Elgin električne železnice na postaji v središču mesta (Loop Terminal) na Wells St. (južno od Jackson Blvd.) v sledeče kraje:

AURORA
BATAVIA
GENEVA
ST. CHARLES
WARRENVILLE
WESTMORE
GOOD TEMPLAR
PARK

ELGIN
WHEATON
GLEN ELLYN
LOMBARD
VILLA PARK
ELMHURST
WEST CHICAGO
WAYNE

Motorna zveza s avtobusi Western Motor Coach Company (Marigold Lines) v

NAPERVILLE
DOWNERS GROVE
HINSDALE
LA GRANGE

ONTARIOVILLE
BLOOMINGDALE
ADDISON

Druga direktna zveza s železnico ali avtobusi v Exposition Park, Mooseheart, Yorkville, Oswego, Dundee, Carpentersville, Yeoman City of Childhood, Elgin State Hospital, St. Charles School for Boys, Rockford, Belvidere, in več drugih krajev.

Ako greste po opravih ali za zabavo, potujte tem udobnim in čistim potom. Cena je nizka, in iskanje se prenapolnjenih cest, ter tako prihranite na času. Vlaki odhajajo pogosto. Odločite se za izlet s svojo družino v krasno dolino ob Fox reki, in uživajte krasoto lepih izletnih krajev ob tej reki. Vzemite vlak Chicago Rapid Transit "L" do Quincy St. postaje, in tam pridite skozi hodnik na Chicago Aurora in Elgin postajo.

Postaja v središču mesta

Lahko vzamete Rapid Transit "L" vlak do Quincy St. postaje, in pridete skozi hodnik naravnost na postajo Chicago Aurora in Elgin železnice v središču mesta na Wells St. južno od Jackson Blvd. Ni prahu, saj ali druge nečistoče. Vlaki odhajajo pogosto vsako uro.

Prosta izletna pojasnila

Izletni urad (Outing and Recreation Bureau) na 72 W. Adams St., je ustanovljen s namenom, da daje brezplačna pojasnila o krajih pripravnih za izlete v razdalji 100 milj od Chicago. Tozadevalni večaki vam bodo pomagali urediti vse potrebno za izlete po nizki ceni, bodisi za en dan, en teden ali več. Vsa pojasnila o ribolovu, vožnji s čolnom, igranju v drugih zabav na prostem v kateremkoli kraju ali jezeru, katerega je mogoče doseči s Chicago, Aurora in Elgin železnico. Ta potrebna je popolnoma brezplačna. Pokličite telefonično State 0080, ali pa se ogledajte v uradu. Brošure z opisi krajev in zemljevidi so brezplačno na razpolago.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V
TISKARSKO OBRT
SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA
CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmernne, unijako delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA

E. Werner:

Ob oltarju

Za "Prosveto" prevajal A. Šabec.

Mi bomo še kaj doživeli po tem vsiljivcu, ki bi spadal pravzaprav v kak beraški red, ne pa v red veljakov, ki se rekrutira odnekad samo iz sinov prvih in najboljših rodbin dežele in ki si je znal dozdaj vedno obdržati ta privilegij, kljub vsem samostanskim pravilom. Toda naš gospod prelat je tako hotel in njegova milost nas ima tako na vajetih, da se nihče ni upal nasprotovati njegovi vsemogočni volji; tako je s sprejemom tega patra v red, prodrl.

— Tak je pater Benedikt zelo nizkega porokla?

Preko nelepih potez očeta priorja je zaglajal porogljiv smehljaj. — Kakor se vzame! Pravijo, da je sin nekega nekdanjega služabnika rodbine grofa Raneka. Kdo ve?... Dejstvo je, da je grof Ranek naravnost zanorjen v tega — varovanja; neprestano nadleguje svojega brata s pismi, in zdaj celo osebno, naj mu vendar za božjo voljo dobro in skrbno čuva njegov biser, tega srečnega patra Benedikta! Pater Benedikt pa le predobro ve, pod kako silno protekcijo stoji. In to tudi mošttrako izrablja; nikogar ostalih bratov ne smatra vrednim, da bi mu naklonil svoje prijateljstvo, vse si drži prevzetno in primerni oddaljenosti od sebe, on, najmlajši, ki mu je bil samo valed posebne milosti dovoljen vstop v samostan! Seveda, oh dobro ve, da si sme vse dovoljevati, ker bo napram vsem zaščiten.

— Toda jaz sem že čul dokaj hvale o gorečnosti in pridnosti tega brata, — si je drznil pripomniti župnik s svojim ponižnim glasom.

Na priorjevih ustnih je spet zaigral oni odurni nasmeš: — O, vsekakor, gorečnosti mu ne manjka, toda baš ta njegova gorečnost se mi zdi sumljiva. On mnogo misli! To je že samo po sebi nevarno v samostanu, in še tem nevarnejše pod poveljstvom našega prelata. Kaj ne, gospod sobrat — in pol umiljen, pol zaničljiv pogled je zadel ob teh besedah starčka, — z mislimi se vi še niste bavili?

Stari župnik ni čutil osti priorjeve porogljivosti. — Ne, — je odvrnil odkritorčno. — Pošteno in zvesto sem izpolnjeval svoje dolžnosti, glave pa si nisem belil s tuhtanjem o stvarih, katerim moje skromno znanje ni do rastlo.

Prior ga je s pokroviteljsko gesto potrepil po rami: — Prav je tako! Zato boste tudi nekoč mirno umrli na svoji župniji, dočim bo pater Benedikt, — nu, nočem postati prerok. Rajši pojdiva; pravkar zvoni poldne. Skrbel bom, da vam po obedu izposlujem zaželjeno avdienco pri prelatu.

Četrto poglavje.

Veliko, iz več posameznih posesti obstoječe posestvo Dobrava je bilo skoraj eno stoletje last starega, bogatega plemenitakega rodu. S slabim gospodarstvom pa je šlo blagostanje rakovo pot, dokler ni bilo končno tako zadolženo, da je zadnji posestnik tega rodu, graščak Seltenov smatral za veliko srečo, ko se je oglašil kupec, ki je kupil posestvo, seveda mnogo pod njegovo nekdanjo ceno. Tako je novi posestnik takorekoč padel v aredo drugih veleposestnikov, ki so sestojali večinoma iz članov visokega plemstva in duhovščine.

O tem Gunterju se ni vedelo pravzaprav ničesar drugega, kakor da je meščanskega porokla in protestant; toda že to dvojje je zadostovalo, da so mu vsi obrnili hrbet. Vsa ta gosпода iz sosesčine ga je smatrala nevednim svoje družbe ter sklenila, da mu da ob prvi priliki to tudi občutiti.